

**YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA
VUOSILLE 2015–2019**

Päivitys vuodelle 2019

SISÄLLYSLUETTELO

1. Yleinen osa	1
1.1 Toimintaympäristö.....	1
1.2 Voimavarat ja niiden jakautuminen.....	1
1.3 Valvontasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen.....	2
1.4 Valvontakohdetyyppien riskinarviointi ja riskiluokitus ja tarkastustiheys.....	2
1.5 Valvontaprojektit ja laboratoriopalvelut.....	2
1.6 Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.....	2
1.7 Henkilökunnan pätevyys ja koulutus.....	3
1.8 Tietojärjestelmät.....	3
1.9 Toiminta- ja laatujärjestelmä.....	3
1.10 Viestintäsuunnitelma.....	3
1.11 Valvonnan maksullisuus ja tulojen kohdentaminen.....	4
2. Elintarvikevalvontasuunnitelma vuodelle 2019	4
2.1 Yleistä elintarvikevalvontasuunnitelmasta.....	4
2.2 Valvontakohteiden tarkastustiheys.....	4
2.3 Elintarvikevalvontasuunnitelman painopisteet vuonna 2019.....	5
2.4 Tarkastuksen sisältö.....	5
2.5 Eläinperäisten elintarvikkeiden ensisaapumistoimijoiden valvonta.....	5
2.6 Näytteenottosuunnitelma.....	5
2.7 Hallinnolliset pakkokeinot.....	5
2.8 Varautuminen ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämiseen.....	6
2.9 Maksullisuus.....	6
3. Terveystieteiden valvontasuunnitelma vuodelle 2019	7
3.1 Yleistä.....	7
3.2 Valtakunnallisen terveystieteiden valvontasuunnitelman mukaiset painopistealueet ohjelmakaudella 2015-2019.....	7
3.3 Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon terveystieteiden valvontasuunnitelman mukaiset painopistealueet vuonna 2019.....	8
3.4 Tarkastukset ja niiden sisältö.....	9
3.5 Näytteenotto.....	9
3.5.1 Näytteenotto ja analysointi.....	9
3.5.2 Näytteenottajan pätevyys.....	9
3.5.3 Talousvesinäytteenotto.....	9
3.5.4 Uimavesi.....	10
3.5.5 Sisäilmaongelmiin liittyvä näytteenotto.....	10
4. Tupakkalain valvontasuunnitelma vuodelle 2019	11
4.1 Yleistä.....	11
4.2 Tupakkalain mukaiset valvontatehtävät.....	12
4.3 Näytteenotto ja valvontanäytteet.....	12
4.4 Lupa- ja valvontamaksut.....	12

1. Yleinen osa

1.1 Toimintaympäristö

Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö ja valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (665/2006) edellyttävät kunnallisia valvontayksiköitä laatimaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman. Keskusvirastot Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira), ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ohjaavat kuntia laatimaan ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman, jossa tulee olla kirjattuna ympäristöterveydenhuollon eri osa-alueiden valvonta lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Keskusvirastojen tavoitteena on yhtenäistää ympäristöterveysvalvontaa myös valtakunnallisesti. Alueellisesta ohjauksesta Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon toiminta-alueella vastaa Lapin aluehallintovirasto.

Tunturi–Lapin ympäristöterveydenhuollon toimialue käsittää Enontekiön, Kittilän, Muonion ja Sodankylän kunnat. Asukasmäärä alueella on n. 19500 henkeä. Toimintaympäristön erityispiirteinä alueella on muun muassa suuria matkailukeskittyymiä, porotaloutta ja suuria rekikoiratarhoja. Kittilässä sijaitseva Levi on alueen suurin matkailukeskus. Enontekiöllä, Muoniossa ja Sodankylässä matkailukeskittyymiä on useita eri puolilla kuntia.

Ympäristöterveydenhuollosta vastaa Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaosto. Ympäristöterveydenhuollon jaostossa on edustus kaikista yhteistoiminta-alueen kunnista. Sodankylästä 3 jäsentä, Kittilästä 2 jäsentä, Enontekiöltä ja Muoniosta kummastakin 1 jäsen. Jaoston puheenjohtaja on Kittilästä ja varapuheenjohtaja vuorotellen Enontekiön ja Muonion kunnista.

1.2 Voimavarat ja niiden jakautuminen

Terveysvalvonnan henkilöstöresurssit ovat vuonna 2019 Enontekiön, Kittilän ja Sodankylän toimipisteissä on yksi terveystarkastaja kussakin, lisäksi ympäristöterveyspäällikkö tekee 60 % työajastaan terveystarkastajan töitä. Tehtävien jako ei noudata kuntarajoja. Voimavaroja on jaettu henkilöstön osaamisen ja riskinarvioinnin perusteella.

Eläinlääkintähuollossa on vuonna 2019 henkilöstöresursseja 6 htv. Henkilöstöresurssit jakautuvat seuraavasti: Enontekiöllä ja Muoniossa on kaksi kunnaneläinlääkärinä, Sodankylässä on kaksi kunnaneläinlääkärinä ja Kittilässä valvontaeläinlääkärinä ja kunnaneläinlääkärinä. Valvontaeläinlääkärinä toimii myös praktikkoeläinlääkärinä (0,4 htv). Kittilän kunnaneläinlääkärinä toimii vastaavana eläinlääkärinä, joka praktikkoeläinlääkärin tehtävien lisäksi vastaa muun muassa eläinlääkintähuollon vuosittaisen valvontaohjelman päivittämisestä ja päivystyslistojen laatimisesta. Toinen Sodankylän toimipisteen kunnaneläinlääkäreistä toimii valmiuseläinlääkärinä eläintautien vastustamisessa ja valvonnassa Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon toiminta-alueella. Eläinlääkäripäivystys toiminta-alueella järjestetään yhtenä päivystysalueena 6 eläinlääkärin päivystysrinkinä.

Hallintosihteerin työpanos jakautuu ympäristöterveydenhuollon ja perusturvan kesken ja toimii mm. jaoston sihteerinä.

1.3 Valvontasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman hyväksyy Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaosto. Suunnitelma on laadittu ottaen huomioon lainsäädäntö sekä keskusvirastojen ohjeet ja valvonnan painopistealueet, paikalliset olosuhteet ja elinkeinorakenne sekä käytettävissä olevat resurssit.

Ohjelmakauden 2015–2019 valtakunnallinen teema on valvonnan vaikuttavuus. Ympäristöterveydenhuollon jaoston hyväksymä ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuodelle 2019 toimitetaan Lapin aluehallintovirastolle 31.12.2018 loppuun mennessä.

1.4 Valvontakohdetyyppien riskinarviointi ja riskiluokitus ja tarkastustiheys

Elintarvikehuoneistojen ja elintarvikelaitosten osalta tarkastustiheys perustuu pääosin kohdekohtaiseen riskinarviointiin. Elintarvikevalvonnan osalta riskinarviointi pohjautuu Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran riskinarviointiohjeeseen. Lopullisessa riskinarvioinnissa ja tarkastustiheydessä huomioidaan mm. valvontahistoria ja toiminnan kausiluonteisuus. Tupakkalain ja terveydensuojelulain mukaisessa valvonnassa tarkastustiheys perustuu keskusvirastojen ohjeissa annettuihin keskimääräisiin tarkastustiheksiin valvontakohdetyypeittäin.

1.5 Valvontaprojektit ja laboratoriopalvelut

Ympäristöterveydenhuollon valvontaprojektit voivat olla osa valtakunnallista tai alueellista valvontaprojektia. Vuodelle 2019 ei suunnitella yksikkökohtaisia projekteja. Suunnitelmalliseen valvontaan liittyvän näytteenoton kustannuksista osa kohdistuu toiminnanharjoittajalle ja osa on nk. viranomaisnäytteitä, joiden kustannuksista vastaa ympäristöterveydenhuolto.

Ympäristöterveydenhuollon ottamat elintarvikenäytteet toimitetaan tutkittavaksi Elintarviketurvallisuusviraston Eviran hyväksymiin laboratorioihin. Elintarvikenäytteet toimitetaan ScanLab Oy:n laboratorioon Ouluun. Sisäilmaan liittyvien tutkimusten laboratorioina käytetään pääosin Työterveyslaitoksen laboratorioita. Huoneilman radonnäytteet tutkitaan STUK:n laboratoriossa. Vesinäytteet toimitetaan Eviran hyväksymään EUROFINS Ahma Oy:n vesilaboratorioon Rovaniemelle.

1.6 Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollosta vastaava ympäristöterveydenhuollon jaosto arvioi suunnitelman toteutumista. Arvioinnissa kuvataan tarkastusten kattavuus, tarkastusten ja näytteiden määrä valvontakohdetyypeittäin ja valvonnasta saadut tulot. Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan, kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet.

Valvontasuunnitelman toteutuminen raportoidaan valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen VYHA-hallintajärjestelmään vuosittain maaliskuun loppuun mennessä.

1.7 Henkilökunnan pätevyys ja koulutus

Henkilöstö täyttää valvontaviranomaisille lainsäädännössä (elintarvikelaki 23/2006 35 § tai 88 §, terveydensuojelulaki 763/1994 7 §, eläinlääkintähuoltolaki 765/2009 16 § ja kansanterveyslaki 928/2005 41 §) asetetut pätevyysvaatimukset.

Henkilöstössä on Rakennusterveysasiantuntija-sertifioitu terveystarkastaja.

Henkilökunta osallistuu alansa koulutuksiin tarpeen ja tarjonnan mukaan.

1.8 Tietojärjestelmät

Valvontakohteiden rekisteri vuodesta 2019 alkaen on VATI-järjestelmä, joka otetaan käyttöön tammikuussa. Tervekuu-kuntajärjestelmä on mahdollista jättää käyttöön, mutta sinne ei voi enää kirjata mitään. Rekisteriin kirjataan kohteen tiedot ja kohdetta koskevat valvontatapahtumat mm. päätökset, todistukset, tarkastukset ja näyteenotot sekä yhteydenotot.

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä VYHAN avulla hallinnoidaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietoja sekä raportoidaan valvontasuunnitelman toteutuminen.

1.9 Toiminta- ja laatu järjestelmä

Elintarvikelaissa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 882/2004 on erikseen säädetty, että viranomaisella tulee olla valvontatoimintaansa sopiva laatu järjestelmä. Lisäksi valvonta-asetuksen mukaan viranomaisen on huolehdittava, että sen toimintaa auditoidaan säännöllisesti.

Auditointien tarkoituksena on:

- todentaa, että valvonta toteutuu lainsäädännön asettamien vaatimusten mukaisesti;
- selvittää valvonnan toimivuutta, tehokkuutta ja yhtenäisyyttä; sekä
- tunnistaa valvonnan kehitystarpeita ja vahvuuksia.

Lapin aluehallintovirasto on suorittanut yksikköön terveysvalvonnan Arviointi- ja ohjauksen 2.10.2017. Eläinlääkintähuollon Arviointi- ja ohjauksen on tehty 19.5.2015. Laatu järjestelmän laatimista ei ole tarpeen aloittaa ennen maakuntahallinnon aloittamista.

1.10 Viestintäsuunnitelma

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuolto tiedottaa, ohjaa ja neuvoo paikallisia yrityksiä ja muita yhteistyötahoja lainsäädännössä annettujen vaatimusten noudattamiseksi sekä elinympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden turvaamiseksi. Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu, kohderyhmien opastus ja kouluttaminen sekä tiedottaminen eri keinoin ja eri tilanteissa. Viestinnän kohderyhmiä ovat kuntalaiset, elinkeinonharjoittajat, viranomaiset ja muut sidosryhmät.

Tiedottamisvelvollisuudesta säädetään terveydensuojelulain 6 §:ssä ja elintarvikelain 33 §:ssä. Epidemioista tiedottaminen tapahtuu tartuntatautihoitoryhmän tiedotusmallin

mukaisesti ottaen huomioon ympäristöterveydenhuollon erityistilanteiden ja poikkeusolojen suunnitelmassa huomioitavat asiat tiedottamisesta.

Ympäristöterveydenhuollon verkkosivuja www.tunturilapinyth.fi päivitetään säännöllisesti vastaamaan muun muassa muuttuvaa lainsäädäntöä. Yksikön sisäisessä viestinnässä käytetään tavanomaisten yhteydenpitovälineiden lisäksi työkokouksia, joita yksikössä järjestetään säännöllisesti myös verkkokokouksina.

Sodankylän kunta on avannut facebook-tiedotussivut vuonna 2017. Näitä sivuja voidaan hyödyntää myös ympäristöterveydenhuollon ulkoisessa viestinnässä. Ympäristöterveydenhuollolla on käytössään Sodankylän kunnan henkilöstö- ja viestintäpäällikkö silloin kun viestinnässä tarvitaan ammattimaista osaamista.

Häiriötilanneviestintä kuvataan erikseen ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelmassa, jossa on mm. valmiita jakelulistoja toiminta-alueen sisäistä tiedonkulkua varten. Häiriötilanneviestinnän vastuuhenkilönä toimii ympäristöterveyspäällikkö.

1.11 Valvonnan maksullisuus ja tulojen kohdentaminen

Tämä valvontasuunnitelma on edellytys valvonnasta perittäville maksuille. Kaikki Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon valvontasektorit ovat maksullisuuden piirissä ja maksuja peritään Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaoston hyväksymän maksutaksan mukaisesti. Viimeisin päivitys maksutaksaan on hyväksytty 12.4.2018. Kertyneet valvontatulot kohdistetaan ympäristöterveydenhuollon toimintaan. Valtakunnallisesti verrattuna tulojen osuus valvonnan kuluista on keskimääräistä alhaisemmalla tasolla. Tämä johtuu muun muassa pitkistä välimatkoista ja suunnittelemattoman valvonnan suuresta osuudesta esimerkiksi sisäilma-asioissa.

2. Elintarvikevalvontasuunnitelma vuodelle 2019

2.1 Yleistä elintarvikevalvontasuunnitelmasta

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvontasuunnitelma vuodelle 2019 on esitetty taulukossa 1. Liitteessä on esitetty valvontakohteiden ja tarkastusten määrä toimintaluokittain. Tarkastuksen sisältyy valmistelu asiakirjoineen, tarkastus sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Tarkastukseen käytettävään aikaan ei sisälly matka-aikaa, joka voi Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon toiminta-alueella olla huomattava.

2.2 Valvontakohteiden tarkastustiheys

Eviran ohjeeseen (elintarvikehuoneiston riskiperusteinen valvonta) perustuva valvontakohtainen riskinarviointi on tehty lähes kaikille kohteille. Valvonnan tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon myös toimijan valvontahistoria ja toiminnan kausiluonteisuus.

Eläinperäisiä elintarvikkeita valmistavien laitosten valvontatiheys määritetään riskinarvion perusteella pohjautuen Eviran ohjeeseen "Elintarvikehuoneiston riskiluokitus ja valvontatarpeen määrittäminen" sekä tarkastusten tuloksiin. Laitosten valvontatiheyden

vaikuttavat laitoksen tuotantomäärä, valmistettavat tuotteet, omavalvonnan toimivuus.

2.3 Elintarvikevalvontasuunnitelman painopisteet vuonna 2019

Vuoden 2019 painopisteenä on elintarvikevalvontakohteiden riskinarvioinnin jatkaminen kaikkien elintarvikevalvonnan kohteiden osalta. Tarkastustiheydessä noudatetaan riskinarvioinnin mukaista tarkastustiheyttä.

Alkutuotannon toimijat ja toiminnot kerätään uuteen VATI-tietojärjestelmään. Eläinperäisen alkutuotannon valvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri.

2.4 Tarkastuksen sisältö

Tarkastuksella käytetään Eviran laatimia malliasiakirjoja. Seuranta-/jälkitarkastuksessa varmistetaan, että aikaisemmin todetut epäkohdat on poistettu ja korjauskehotuksia tai määräyksiä on noudatettu. Suunnitelmalliset tarkastukset tehdään Eviran Oiva-arviointiohjeiden mukaisesti ja valvontatiedot julkistetaan www.oivahymy.fi -sivustolla. Eisuunnitelmallisista, esim. valituksiin perustuvista, tarkastuksista tehdään tarkastuskertomus.

2.5 Eläinperäisten elintarvikkeiden ensisaapumistoimijoiden valvonta

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuolto ja Evira ovat solmineet sopimuksen eläimistä saatavien elintarvikkeiden ensisaapumisvalvonnasta. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden ensisaapumisvalvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri.

2.6 Näytteenottosuunnitelma

Omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi otetaan tarvittaessa näytteitä myynnissä tai tarjolla olevista elintarvikkeista tai puhtausnäytteitä hygieenisen tason todentamiseksi. Näytteenoton perusteena voi olla elintarvikelain mukainen omavalvonnan toimivuuden valvonta, jolloin näytteenoton ja tutkimusten kustannuksista vastaa elinkeinonharjoittaja. Näytteenoton perusteena voivat olla myös mm. valtakunnalliset tai alueelliset valvontaprojektit tai valitusnäytteet, eli ns. viranomaisnäytteet. Viranomaisnäytteet kustannetaan julkisin varoin.

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuolto ottaa elintarvikenäytteitä vain erityisin perustein, esimerkiksi valituksiin perustuen.

2.7 Hallinnolliset pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään elintarvikevalvonnassa silloin, kun elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten täyttämiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet elintarvikealan toimijan velvoittamiseksi noudattamaan elintarvikemääräyksiä ole riittäviä. Pakkokeinojen käytössä noudatetaan Elintarvike-turvallisuusvirasto Eviran ohjetta: "Opas elintarvikelain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä elintarvikevalvonnassa" (Eviran ohje 100011/2).

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaosto on delegoinut ympäristöterveyspäällikölle, valvontaeläinlääkärille, terveystarkastajalle ja kunnaneläinlääkärille elintarvikelain (23/2006) luvun 7 hallinnolliset pakkokeinot pykälien 55, 56, 57, 58, 59 ja 60 § osalta.

2.8 Varautuminen ruokamyrkytyssepidemioiden selvittämiseen

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon erityistilannesuunnitelma on vuodelta 2014. Ruokamyrkytyssepidemioiden selvitystyöryhmiin kuuluu valvontayksikön edustajien lisäksi toiminta-alueen kuntien tartuntataudeista vastaavat lääkärit ja terveydenhoitajat/sairaanhoitajat. Tarvittaessa vesihuollon edustajat on kutsuttu työryhmään. Yksittäisen epidemian selvittämiseksi työryhmä kutsutaan koolle tarvittavin osin. Yksikön valvontaeläinlääkäri on käynyt epidemioiden selvitys -kurssin v. 2016 ja vuonna 2019 varaudutaan myös yhden terveystarkastajan kouluttamiseen epidemioiden selvitykseen.

Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden epäily- ja selvitys ilmoitukset tehdään ruokamyrkytyssepidemiarekisteritietojärjestelmään (RYMY-tietojärjestelmään). RYMY on Eviran ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) yhteinen raportointijärjestelmä. Elintarvikenäytteet tutkinut laboratorio ilmoittaa näytteen tulokset toimijalle ja elintarvikevalvontaviranomaiselle. Mikäli tutkimuksen perusteella tuote on elintarvikkeeksi kelpaamaton, määrätään tuote myynti- tai tarjoilukieltoon ja selvitetään tuotteen pilaantumiseen johtavat syyt. Jos pilaantunut tuote on aiheuttanut ruokamyrkytyssepidemian, tartuntatautien johtoryhmän tehtävänä on tiedottaa asiasta asukkaille ja tiedotusvälineille.

2.9 Maksullisuus

Valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista peritään Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaoston hyväksymän taksan mukainen maksu. Eisuunnitelmalliset tarkastukset ovat maksuttomia.

Taulukko 1: Elintarvikevalvonnan kohdelukumäärät ja tarkastukset vuonna 2019.

Toimintaluokka	Suunnitelmallisen valvonnan kohteiden lukumäärä	Suunniteltu tarkastusten määrä v.2019
Liha-alan laitokset	4	
- leikkaamo	2	2
- täyssäilykkeiden valmistus	2	5
Kala-alan laitokset	4	
- tuoreiden kalastus-tuotteiden käsittely	2	3
- kalajalosteiden valmistus	2	4
Elintarvikkeiden valmistus – leipomot ja muu valmistus	1	0
Elintarvikkeiden myynti	60	20

Elintarvikkeiden tarjoilu	318	130
Elintarvikkeiden kuljetukset	10	0
Elintarvikkeiden varastointi	0	0
Kontaktimateriaalitoiminta	0	0
Vähäriskinen toiminta elintarvikehuoneistossa	0	0
Alkutuotanto	235 *	9
Yhteensä	632	173

* poronlihan tuottajat puuttuu

3. Terveydensuojelun valvontasuunnitelma vuodelle 2019

3.1 Yleistä

Terveydensuojelulain tarkoituksena on ylläpitää ja edistää väestön ja yksilön terveyttä. Lain tavoitteena on myös ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveydensuojelulain mukaan päävastuu terveydensuojelun toteuttamisesta on kunnilla. Valtakunnallinen terveydensuojeluohjelma ohjaa kuntia terveydensuojelun valvontasuunnitelman laatimisessa.

Valvontasuunnitelmaan sisältyvä suunnittelematon valvonta, jota on huomattava määrä. Tällaista muuta valvontaa ovat muun muassa ilmoitusten käsittely ja siihen liittyvät tarkastukset, asunnontarkastukset, epidemiaselvitykset, asiakkaiden valitukset sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet. Myös toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä erilaiset raportointitehtävät vaativat voimavaroja. Muun muassa asiantuntijalausuntojen antaminen on keskeinen osa terveydensuojeluviranomaisen terveyshaittoja ennalta ehkäisevää työtä. Usein suunnittelematon valvonta vaatii resurssien kohdentamista välittömästi esimerkiksi epidemiatapauksissa. Rajallisilla resursseilla suunnittelematon valvonta näkyy nopeasti vajeena suunnitelmallisen valvonnan puolella.

3.2 Valtakunnallisen terveydensuojeluohjelman mukaiset painopistealueet ohjelmakaudella 2015-2019

Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta sekä valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla kohdistaa rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään elinympäristön terveellisyyttä.

Valtakunnallisen terveydensuojeluohjelman painopistealueet ohjelmakaudella 2015-2019 ovat seuraavat:

Talousvesi

- Valvontatutkimusohjelman päivittäminen sekä valvonnan ja näytemäärien saattaminen asetuksen mukaiseksi

- Valvontayksikön vesihuollon häiriötilannesuunnitelman laatiminen
- Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa

Kauneushoitola tai muu ihonkäsittely

- Ihon läpäisevien toimintojen valvominen (esim. tatuointi, kuppaus).

Terveydellisten olojen valvonta

Laadukkaat sisäilmaselvitykset:

- Edistetään ulkopuolisten asiantuntijoiden hyödyntämistä sisäilmaselvityksissä (koulut, päiväkodit ja yksityiset asunnot)
- Koulujen yhteistarkastukset eri tahojen kanssa

Sidosryhmät

- Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa (kaava, ympäristölupa jne.)

3.3 Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon terveydensuojelun painopistealueet vuonna 2019

Talousvesi

Talousveden valvonnassa painopiste on vedenjakelualueiden valvontasuunnitelman mukaisissa tarkastuksissa ja neuvonnassa. Valvonta perustuu talousveden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on hyväksyttävä vettä toimitettavan laitoksen riskinarviointi. Riskienarviointi on tehtävä toiminnan harjoittajien ja viranomaisten välisenä yhteistyönä.

Allasvedet

Vuonna 2019 päivitetään allasvesitoimijoiden kanssa yhteistyössä valvontatutkimusohjelmat ja näytteenottosuunnitelmat sekä puhtauden seuranta saatetaan vastaamaan vaatimuksia.

Kauneushoitolat

Kauneushoitoloiden valvonnan painopiste on uusien kauneushoitoloiden tarkastuksissa. Valvonnassa kiinnitetään huomiota hygieenisiin toimintatapoihin, hoito-tilan puhtauteen ja riittävään välinehuoltoon.

Terveydellisten olojen valvonta (laadukkaat sisäilmaselvitykset)

Vuonna 2019 jatketaan koulujen kolmivuotistarkastuksia eri tahojen yhteistyönä. Samoin jatketaan ulkopuolisten asiantuntijoiden käytön edistämistä laadukkaiden sisäilmaselvitysten takaamiseksi.

3.4 Tarkastukset ja niiden sisältö

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon terveydensuojelun tarkastusmäärät vuodelle 2019 on kuvattu taulukossa 2. Terveydensuojelulain mukaisesti tarkastuksilla kiinnitetään huomioita toiminnanharjoittajan terveyshaittaa aiheuttavien riskien tunnistamiseen ja riskeihin vaikuttavien tekijöiden seuraamiseen.

Valvontakohteen tarkastuksessa voidaan kohteen eri osa-alueiden tarkastukset tehdä useammalla tarkastuskerralla, mutta kaikki toimintaan kuuluvat osa-alueet voidaan tarkastaa yhden valvontasuunnitelmaan kuuluvan tarkastuksen yhteydessä. Terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen sisältö ja siihen liittyvä muu lainsäädäntö riippuu toimintatyypistä.

3.5 Näytteenotto

3.5.1 Näytteenotto ja analysointi

Terveydensuojelun valvonnassa näytteenotto ja näytteiden analysointi laboratorioissa on keskeisessä roolissa. Viranomaisnäytteet tutkitaan Erivan hyväksymissä laboratorioissa. Talous- ja uimaveden osalta näytteet tutkitaan Eurofins Ahma Oy:n laboratoriossa. Asumisterveyteen liittyvät näytteet tutkitaan pääosin Työterveyslaitoksen laboratorioissa tai muussa Erivan hyväksymässä laboratoriossa. Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät osin varsin tarkasti tarvittavat näytemäärät ja näytteistä tehtävät analyysit. Vesivälitteisen epidemiaselvitykseen liittyviä näytteitä tutkitaan Eurofins Ahma Oy:n laboratorion lisäksi Scan Lab Oy:n laboratoriossa ja Terveiden ja hyvinvointilaitoksen laboratorioissa. Laboratoriopalveluiden saatavuus häiriötilanteissa kuvataan Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelmassa.

3.5.2 Näytteenottajan pätevyys

Viranomaisen on varmistettava talous- ja uimavesinäytteiden ottajan pätevyys. Näytteenottajan on tunnettava vesinäytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet. Pätevyyden talousvesien, uima- ja allasvesien näytteenottamiselle voi osoittaa esimerkiksi ympäristönäytteenottajan henkilösertifioinnilla. Näytteenottajan pätevyys voidaan katsoa riittäväksi myös silloin, kun toiminnanharjoittajan näytteenottajalla on voimassa oleva vesityökortti (talous- tai uimavesi) ja riittävästi kokemusta oman alansa näytteenotosta sekä perehdytys esim. sertifioinnin suorittaneen henkilön toimesta.

Valvontayksikön toimialueella valtaosan vesinäytteistä ottaa Eurofins Ahma Oy. Uimaranavesinäytteet ottaa terveystarkastaja.

Sisäilmaongelmiin liittyvät näytteet alueella ottaa ulkopuolinen asiantuntija ja joissakin tapauksissa rakennusterveysasiantuntija-sertifioitu terveystarkastaja.

3.5.3 Talousvesinäytteenotto

Talousveden laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista ja sosiaali- ja terveysministeriön asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

Talousvettä toimittavien laitosten näytteenottosuunnitelmat on kirjattu vesihuoltolaitosten valvontatutkimusohjelmiin. Viranomaisnäytteet ottaa suurimmaksi osaksi Eurofins Ahma Oy toiminnanharjoittajien ja laboratorion välisellä sopimuksella.

Talousvettä toimittavien laitosten näytetulokset raportoidaan vedenjakelualueen tarkkuudella.

3.5.4 Uimavesi

Allasvedet

Allasvesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista. Lisäksi asetuksesta on laadittu STM:n ja Valviran yhteistyönä soveltamisohje, jota noudatetaan allasvesien valvonnassa.

STM:n asetuksessa (315/2002) säädetään myös allasvesitoimijoiden velvollisuudesta valvontatutkimusohjelmien laadintaan. Vuonna 2019 valvontayksikön alueella kaikilla allasvesitoimijoilla on asetuksen mukaiset valvontatutkimusohjelmat.

Uimarantavedet

STM:n asetusta (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta sovelletaan pienten uimarantojen valvontaan. Uimarannat tarkastetaan kerran ja uimavesinäytteet otetaan kahdesti uimakauden (25.6.–15.8.2018) aikana.

STM:n asetusta (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta sovelletaan EU:lle raportoitavien uimarantojen valvontaan. Valvontayksikön toiminta-alueella ei ole EU-raportoitavia uimarantoja.

3.5.5 Sisäilmaongelmiin liittyvä näytteenotto

Sisäilmaongelmien selvittämiseksi näytteitä otetaan joko itse tai kiinteistön omistaja/haltija edellytetään ottamaan näytteitä tarkastuksen yhteydessä. Nämä näytteenotot tulee suorittaa terveydensuojelulain mukaisesti käyttämällä hyväksytyjä ulkopuolisia asiantuntijoita.

Taulukko 2: Terveysturvallisuuden mukaisen valvonnan tarkastusmäärät vuonna 2019.

	Suunnitelmallisen valvonnan kohteiden lukumäärä	Suunniteltu tarkastusten määrä v. 2019
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	97	30
Liikunta ja virkistystoiminta; yleiset uimarannat, uimahallit, kylpylät ja yleiset altaat, kuntosalit, liikuntatilat ja yleiset saunat.	30	10
Sosiaalihuollon palvelut; lasten päiväkodit ja vastaavat	22	8
Sosiaalihuollon palvelut; sosiaalihuollon toimintayksiköt	25	8
Kokoontuminen; lasten ja nuorten kohteet	31	5
Opetustoiminta	22	3
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat laitokset ja huoneistot	13	2
Talousveden toimittaminen	48	40
Yhteensä	288	106

4. Tupakkalain valvontasuunnitelma vuodelle 2019

Sisältää myös nikotiinikorvausvalmisteiden myynnin valvonnan.

4.1 Yleistä

Tupakkalain tarkoituksena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuolto valvoo kunnallisena valvontaviranomaisena alueellaan tupakkalain noudattamista. Suunnitelmallinen valvonta perustuu Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaoston hyväksymään valvontasuunnitelmaan. Valvonta on riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa otetaan huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi kunnan tupakkalain mukaiset tehtävät pitävät sisällään muun muassa seuraavia tehtäviä: valitusten ja ilmiäntöjen käsittely (mm. tupakkalain alaisten tuotteiden myynti alaikäisille, myyntiluparikkomukset, markkinointi-, esilläpito- tai tupakointikieltojen rikkominen), vähittäismyyntilupahakemusten käsittely, asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely, tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana toimiminen.

Läkelaki (395/1987) sallii nikotiinivalmisteiden myynnin tupakkaa myyvissä

vähittäiskaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla sekä ravitsemisliikkeissä 54 a- 54 d §:ssä säädetyin ehdoin. Valvontayksikkö myöntää luvat nikotiinivalmisteiden myyntiin ja valvoo alueellaan lain noudattamista. Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuolto perii nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvan hakijalta vähittäismyyntiluvasta maksun.

4.2 Tupakkalain mukaiset valvontatehtävät

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat tupakointitilalliset ravintolat, sekä tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntipaikat.

Valvonta koskee tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista. Lisäksi valvotaan tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista sekä tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista. Valvontayksikön alueella on joulukuussa 2018 97 kpl tupakan myyntipaikkoja. Tarkastukset vuodelle 2019 on esitetty taulukossa 4.

Tupakointi voidaan sallia sisätiloissa erillisessä tupakointitilassa, joka on hyväksytty tupakointiin maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) nojalla. Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon alueella erillinen tupakointitila on hyväksytty kahdessa ravitsemusliikkeessä.

Valvontayksikön alueella ei ole valvontaohjelman myynnin ja markkinoinnin painopistealueina olevia lähes ainoastaan tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita myyviä erikoisliikkeitä.

4.3 Näytteenotto ja valvontanäytteet

Ympäristöterveydenhuollolla on säännösten noudattamisen valvontaa varten oikeus ottaa ja saada asianomaisen tuotteen valmistajalta, maahantuojalta ja myyjältä tutkimuksia varten korvauksetta näytteitä tupakkalaissa tarkoitetuista tuotteista.

4.4 Lupa- ja valvontamaksut

Ympäristöterveydenhuolto perii vuosittain Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaoston hyväksymän taksan mukaisesti myyntipistekohtaisen valvontamaksun.

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuolto perii maksut myös myyntilupien ja ilmoitusten käsittelystä sekä asuntoyhteisön tupakointihakemuksen käsittelystä ympäristöterveydenhuollon taksan mukaisesti.

Taulukko 4: Tupakkalain mukaisen valvonnan suunnitelma v. 2019.

Toimintaluokka	Suunnitelmallisen valvonnan kohteiden lukumäärä	Tarkastusmäärä
Tupakointikiellot ja -rajoitukset; ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on erillinen tupakointitila	2	1
Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja esilläpito	97	20